

заходів дозволить подолати незадовільний стан землекористування, констатувати якісні зрушення в галузі земельних відносин.

Бібліографічний список

1. Кузін Н. В., Гончаров В. В., Канівець О. М. Окремі аспекти стану та використання земельно – територіального ресурсу сумського регіону. *Вісник СНАУ. Сер. Економіка і менеджмент*. 2017. № 6 (72). С. 38–41.
2. Екологічний паспорт Сумської області 2020 р. URL : https://mepg.gov.ua/files/docs/eco_passport/2019/%D0%A1%D1%83%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf.
3. Закон України «Про охорону земель». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>.
4. Волкова Л. А. *Рекультивация земель* : навч. посіб. Рівне, 2009. 88 с.

Карабінюк Микола Миколайович

канд. геогр. наук, асистент,
заступник декана з навчально-методичної роботи
ORCID ID: 0000-0001-9852-7692

Чиняк Віталія Віталіївна

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
ORCID ID: 0000-0002-3471-5632

Карабінюк Яна Василівна

магістрант
ORCID ID: 0000-0002-5542-2804
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород

ВАЛОРИЗАЦІЯ ВИСОКОГІРНИХ ПАСОВИЩ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ У ХХІ СТОРІЧЧІ У ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Українські Карпати є важливою складовою цілісної гірської системи Карпат. Вони характеризуються своєрідною історією геологічного розвитку, високим біологічним та ландшафтним різноманіттям, неоднорідними природними умовами, а також добре вираженою висотною диференціацією природних компонентів та ландшафтних комплексів. У рельєфі Українські Карпати представлені сукупністю гірських масивів та міжгірних улоговин, які розчленовані потужними гірськими потоками та річками із добре вираженим паводковим режимом.

Територія Українських Карпат також характеризується тривалою історією господарського освоєння, яке у процесі соціально-економічного та історико-

культурного розвитку місцевого населення зазнавало суттєвих змін і трансформацій [1–4, 7]. У структурі природокористування в Українських Карпатах особливим видом господарської діяльності є полонинське господарство, яке представлено номадним тваринництвом та приурочено до гіпсометрично найвищих рівнів Чорногори, Свидовця, Боржави та інших гірських ландшафтів [2, 5].

Основним фактором розвитку полонинського господарства було значне поширення ландшафтних комплексів субальпійського й альпійського високогір'я із характерними природними луками, які використовувалися як пасовища. Також важливими чинниками розвитку відгінно-пасовищного тваринництва у високогірному ландшафтному ярусі Українських Карпат були відносно швидка регенерація рослинного покриву в умовах достатньої кількості сонячної радіації і значної кількості опадів, домінування випуклих та вирівняних поверхонь гребенів хребтів та їхніх відрогів, сильноспадистих і крутих приребневих схилів придатних до випасання худоби, а також наявність захищених від вітрів масивних від'ємних форм рельєфу – карів, трогових долин та ін. Загальне слабе забезпечення місцевого населення земельними ресурсами для рільництва, змушувало його зосереджуватися на використанні природних пасовищ та створювати штучні шляхом вирізання чагарників і приполонинських лісів [1, 2, 4].

Таким чином, у високогірному ландшафтному ярусі Українських Карпат та прилеглих до нього ділянках на висотах головно понад 1 200–1 300 м н.р.м. розміщені більшість полонин загальною площею близько 100 тис. га [4]. У структурі сучасного полонинського господарства переважає вівчарство, а більшість полонин із найпродуктивнішими високогірними пасовищами розташовані у межах ландшафтів Чорногора (близько 16 тис. га) та Свидовець (близько 8 тис. га) [4]. Площі найбільших тут полонин перевищу 300–400 га і досягає 900 га (пол. Туркульська) [2].

З кінця ХХ–початку ХХІ ст. потужність полонинського господарства в Українських Карпатах суттєво знизилася. Так, на сьогодні у Чорногорі функціонує понад 20 високогірних полонин, на яких випасається понад 3,5 тис. одиниць худоби (82 % – вівці) [2]. Суттєвому зменшенню поголів'я худоби у місцевого населення посприяли ліквідація колгоспів і радгоспів, формування низки природоохоронних об'єктів, а також загальне зниження рентабельності сиро-молочного виробництва у Карпатському регіоні та інше. У результаті зменшення чисельності худоби та потужності полонинських господарств в Українських Карпатах, спостерігається інтенсивне заростання високогірних пасовищ у результаті регенерації субальпійського криволісся, що підсилюється підняттям верхньої межі лісу під впливом загального потепління клімату.

Для збереження полонинського господарства в Українських Карпатах важливе значення відіграє можливість реалізації продукції на міжнародному ринку. Цьому сприяє присвоєння у листопаді 2019 року Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України продукту полонинського виробництва під назвою «Гуцульська овеча бриндзя» географічного зазначення. Він став першим товаром в Україні із подібною реєстрацією, що відповідає всім європейським вимогам та має право на визнання і реалізацію в Європейському союзі. Тому, на сьогодні високогірні пасовища Українських Карпат набувають неабиякої цінності як невід’ємний елемент повноцінного функціонування і відродження цього унікального виду господарювання, який на сьогодні дає можливість виготовлення продукції міжнародного рівня із подальшою можливістю його реалізації на європейському ринку. У цьому напрямі є перспективи розвитку новостворених об’єднаних територіальних громад гірських територій, які на етапі становлення стратегії свого розвитку можуть акцентувати увагу та фінансові можливості на відновлення сиро-молочного виробництва на полонинах. Таким чином, європейська інтеграція України та формування спільного ринку є можливим шляхом відновлення полонинського господарства в регіоні.

Бібліографічний список

1. Карабінюк М. М. Полонинське господарство у субальпійському й альпійському високогір’ї Чорногорі: сучасний стан та шляхи оптимізації. *Регіон – 2020 : стратегія оптимального розвитку* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (8–9 жовтня 2020 р., Харків, Україна). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. С. 138–141.
2. Карабінюк М. М. *Природні територіальні комплекси субальпійського і альпійського високогір’я Чорногірського масиву Українських Карпат* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : 11.00.01. Київ, 2020. 21 с.
3. Лаврук М. М. Географія полонинського господарства Гуцульщини на початку ХХІ ст. *Вісник Львівського університету. Сер. Географія*. 2011. Вип. 39. С. 218–230.
4. Малиновський К. А. Карпатські полонини і полонинське господарство. *Праці наукового товариства ім. Шевченка. Екологічний збірник "Екологічні проблеми Карпатського регіону"*. 2003. С. 293–309.
5. Мельник А. В. *Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження* : монографія. Львів : Видав. центр. ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. 286 с.
6. Мельник А. В., Карабінюк М. М. Чинники формування та критерії виділення високогірного ландшафтного ярусу в Чорногорі (Українські Карпати). *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій : збірник наукових праць*. 2018. Вип. 8. С. 24–41. doi: 10.30970/грс.2018.08.2012
7. Тиводар М. П. Традиційне скотарство Українських Карпат другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.: Історико-етнологічне дослідження. Ужгород : Карпати, 1994. 560 с.